

Молчанова О.М.,
доцент кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін
факультету № 1, кандидат
психологічних наук (Донецький
державний університет
внутрішніх справ)

Міжособистісні стосунки в групі як чинник формування професійної ідентичності майбутніх поліцейських

Проблема формування професійної ідентичності поліцейських активно розглядається психологічною наукою та є особливо актуальною в умовах воєнних дій через високу стресогенність та напруженість в суспільстві. В складних умовах в країні особливого значення набуває професійна підготовка поліцейських, а професійна ідентичність є показником професіоналізму.

Зарубіжними та вітчизняними вченими (Л. Шнейдер, Н.Іванова, М.Пряжников, Т.Титаренко та ін.) широко висвітлені окремі аспекти професійної ідентичності як суб'єкта діяльності. Професійна ідентичність поліцейських також є актуальною темою та окреслена дослідниками: становлення професійної ідентичності на етапі фахової підготовки (О.Гавриченко), формування професійної ідентичності під впливом професійних подій (А. Маркова), розвиток професійної ідентичності курсантів залежно від курсу навчання (О. Макарова).

О.Макарова, проаналізувавши існуючі погляди на професійну ідентичність, окреслила її особистісною диспозицією, яка базується на «суб'єктивному відчутті причетності до професійної спільноти» [2 с. 77]. Також вона відзначила чинники формування професійної ідентичності, які мають значення для нашого дослідження: соціальні потреби, соціальна успішність, входження в професійну групу на емоційному рівні (Н. Правдивець); надання максимального зворотного зв'язку в особистісних проявах, професійній поведінці (О.Ємельянова); рекомендації вчителів та друзів як соціальні чинники (С.Боровікова);

інформаційно насичене середовище (Л. Шнейдер). Отже, можемо підкреслити значущість оточення та міжособистісних стосунків для розвитку професійної ідентичності.

Нами було проведене пілотне дослідження для виявлення загальних тенденцій міжособистісного спілкування в групі курсантів, які опановують професію «Правоохоронна діяльність». В опитуванні взяли участь 65 респондентів. Для опитування ми застосували методику «Дослідження міжособистісних стосунків за методикою В. Стефансона «Q-сортування» [1]. Методика дала можливість окреслити полярні тенденції в групі, які можуть посилювати входження в групу на емоційному рівні на етапі професійної підготовки.

Було визначено, що більшість опитаних (приблизно 78%) прив'язані більше до групи, чим до її окремих членів; вони протидіють утворенню угруповань в групі, намагаючись взаємодіяти з більшістю, особистісні якості яких не особливо актуальні для спілкування з ними.

Приблизно така сама частка курсантів можуть демонструвати полярний прояв залежність-незалежність враховуючи об'єктивну ситуацію та їх ставлення. Тобто, в певних ситуаціях опитані протиставляють себе лідеру, намагаючись демонструвати високий статус, але, в той же час не хочуть брати на себе відповідальність за стосунки в групі.

Приблизно третина опитаних (33,8%) намагаються уникати боротьби в групі, демонструючи зовнішній спокій під час вияву ворожості з боку інших членів групи, прагнуть уникати суперечок та намагаються себе поводити нейтрально, приховуючи свої справжні почуття.

Цікавим виявився розподіл показників за критерієм «прийняття боротьби-уникнення боротьби». Трохи більше третини (34,79%) опитаних прагнуть уникати боротьби, вони демонструють зовнішній спокій під час вияву ворожості з боку інших членів групи, в суперечці намагаються поводити себе нейтрально та прагнуть її уникати, схильні до компромісів, уникають критикувати товаришів, приховують свої істинні почуття. А от інша частка опитаних, яка

склала приблизно дві третини опитаних (62,3%) можуть демонструвати як уникнення боротьби, так і її прийняття, що виявляється намаганням стримувати свої почуття, не провокувати конфлікти, але в значущих ситуаціях можуть демонструвати й протилежні якості.

Отримані результати окреслили високу товариськість, середній рівень залежності від групи та прийняття боротьби. Такі результати можуть означати рівень конструктивності стосунків в групі досліджуваних вище середнього.

Враховуючи, що міжособистісні стосунки впливають на засвоєння соціального досвіду, на основі якого інтеріоризується власний на індивідуальному рівні, то конструктивні міжособистісні стосунки будуть сприяти формуванню професійної ідентичності. Ступінь конструктивності стосунків окреслює глибина залучення в них особистості, яка створює позитивний емоційний фон та є основою позитивної взаємодії в спільній діяльності.

Отже, враховуючи значення міжособистісних стосунків для розвитку професійної ідентичності, можемо зробити висновок, що конструктивні стосунки всередині групи сприятимуть розвитку професійної ідентичності. Результати проведеного нами пілотного дослідження окреслили наявність таких стосунків у респондентів. Тому, можемо припустити успішність протікання даного процесу.

Подальші перспективи дослідження вбачаємо у вивченні взаємовпливу міжособистісних стосунків та рівня розвитку професійної ідентичності на етапі навчання професії.

Список джерел

1. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів: Методичний посібник. / О. М. Кокун та ін., К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2011. С. 191-193.

2. Макарова О. Професійна ідентичність майбутніх поліцейських на її когнітивному рівні. *Вісник Національного університету оборони України. Питання психології*, 2019. Випуск 1 (51). С. 74-83

3. Руденко Л. А. Міжособистісні стосунки як чинник соціального становлення особистості. *Наукові записки Українського католицького університету*. Число IV. Серія : Педагогіка. Психологія, 2015. Вип. 1. Львів : Вид-во. УКУ. С. 198–207.